

METRUM IN GENESIM,

AD LEONEM PAPAM,

Quod Hilarii Arelatensis episcopi opusculis a Quesnelio subjectum fuit.

Paruimus monitis, tua dulcia jussa secuti,
 Antistes Christi, quæ ^a dabas ore pio.
 An ego non caherem tanti præconia Patris,
 Muius opusque Dei, dum mihi lingua foret?
 Rauca quidem, stridens, et nullis digna coronis,
 Ingeniumque jacens, sed libet alta loqui.
 Dignum opus et justum est semper tibi dicere grates,
 Omnipotens mundi genitor, quo principe cuncta
 Natalem sumpserunt diem, atque exorta repente
 Post tenebras stupido spectarunt lumina cælo.
 Gens hominum, pecudesque, feræ, ^b milleque vo-
 lucres,
 Et quæ per liquidos discurrunt agmina campos.
 Omnia per temet, ex te, qui maxima condis,
 Ex te, ^c nate Pater; nec jam patris est pater alter.
^d Tu capitis primique caput, tu fontis origo,
 Primus apex rerum, primus sator, omnia condens:
 Nec tamen ex alio ducis genus, ipse perennis
 Spiritus, antiquo vivens per sæcula motu,
 Semper eris, quia semper eras, non mortis egenus,
 Qui natalis inops, nec finem noveris avi.
 • Ex se principium, cui contigit, haud manet
 alter
 Auclorem casus, nascentia terminus urget.
 Omnia cum tegeter nigrum chaos, atque moles
 De-nuper urgeret informis corpora mundi,
 Et caliganti premeret serotina nocte,
 Nec species, nec forma foret; Deus intus agebas,
 Corporibus tectis mixtus, secreta potestas.
^f Jam tum disponens nascentia mœnia mundi,
 Et varias rerum facies animasque futuras,
 Utque caput ^g victa prompsit caligine noctis
 Sublimem aitollens vultum, sensere tenebræ.
 Mox Dominus rerum somnos dirussit inertes,
 Pigraque materies trepidavit ^h numine pulsa
 Commotæque simul ⁱ matura, conscia partus,
 Scinditur ingentis cumuli per plurima corpus
 Membra, ^j locusque simul metantur semina jussu,
 Et confusa ^k simul descendunt viscera moles,
 Sectæque per partes, formas spectantia frusta,
 Jam color intus alit, et blando suscitatur igni.

^a Quesn. metri causa emendavit, *dabat*. Sensus vero exigit *dabas*.

^b Idem Quesn., ob metrum, *mille atque*.

^c Quesnellus ex conjectura, *nata*; quod alias etiam Joanni Veitizio placuit. Retinens cum omnibus mss., *nate*, quasi ex te existens et a nullo alio originem habens. COUSTANTIUS.

^d Al., *Tu caput es, primique*. QUESN. in margine.

^e Al., *Ex te*. Idem in marg.

^f Editi, *Jam tum i*; *i* ponens. Emendantur ex ms. Laudun. COUSTANTIUS.

^g Al., *prompsit victa ipse caligine*. QUESN. in marg.

^h Ita cum ms. Laudun. QUESN. — Alii vero libri,

A Ac primum cœli papsus liber omnia mundi
 Complectens spatia, celso suspenditur orbe:
 Terra gravis pigro descendit pondere ad imum,
 Ac semet defixa salo fundata resedit,
 Essetque ut spatium vacuæ regionis aperta,
 Qua tener incedens mortalia pasceret æther,
 Quoque exire patris possent tot munera rerum,
 Ortaque ferrentur nullo per inane labore,
 Diffusæ coguntur aquæ; mox ^l limite certo
 Liqueuntur maria, nec finem transilit unda.
 Tunc oritur lux alma, dies quæ jussa vocari.
 Nascentem tenero perfudit lumine mundum.
 Muius opusque tuum prodens, tua maxima dona.
 Condere quæ genitor patria pietate parabat,
 Utque hominum solers posset clarescere vita
 B Artibus æthereis quæ totas ducere lues.
 Gudet, et ingenium diversa laude fatigat.
 Insequitur nox atra diem densæque tenebræ,
 Corporibus somnos quæ ferrent otia fessis,
 Et cunctis unam faciem similemque figuram.
 Namque dies varia ^m rerum discriminat ora,
 Et dat cuique suum disjecta nocte colorem,
 Instigatque animos ⁿ opere ad majora calentes,
 Exacueus variis mortalia pectora curis:
 Quo magis forma dies vitæ, nox mortis imago.

Tunc condens Pater astra polo, ac lumine ^o vivens,
 Sidera distinguens, variis per tecta figuris
 Lucifer exurgit roseus et fulgidus ore
 Vesper, puniceos spargit aurora capillos.
 Anguis agit sudum, important pleiades imbres.
 C Sunt juga, sunt plan-tra, gemmantis flore coronæ,
 Signaque bisseis annum volventia forinis.
 Multaque præterea celsæ domus ornamenta,
 P Queis sæclum fulcit signis, et regia summa
 Picta parens varia stellarum luce coruscat.
 Sed soli lux major inest, quem munere largo
 Exultum genitor pleno dignaris honore.
 Igneus ille jubar præcelso vertice tollit,
 Ora rubens patulo, cœli per mœnia fertur,
 Astrorum ductor mundi viget, atque elementa.
 Ecce aliud mirum, mirum decus, en nova cursum

nomine. COUSTANT.

ⁱ Veitz., *ma'uro*. QUESN. — Favente ms. Colb., *natura*. COUSTANT.

^j Non displicet cum Veitz., *locosque*. COUSTANT.

^k Adjectivus *simul* ex ms. Laud. Legit QUESN.: *Atque inconfusas descendunt*. Veitz. autem: *Et confusa prius descendunt viscera molis*. Pro *descendunt* satis arri'deret *discindunt*. COUST.

^l Cod. Viet. cum Colb., *limine*. COUST.

^m Non placet cum Veitizio, *varias... oras*; namque hic *os* pro forma et facie ponitur. COUST.

ⁿ Editi, *opera*, remittentibus mss. COUST.

^o Quesn., *vivo*. Ms. Laudun., *videns*.

^p Quesn., *Qui*.

Mutat luna suum, quos perdit colligit ignes,
Cornuaque exstinguens perturbat a lumine frontem.
Mox tamen ardescit completo circulus orbe
Noctilucum lumen pascit sata sidera luce.
Nec tamen aeterno, quæ machina volvitur b æthere,
Non tantum pictura poli est, nec celsa voluntas;
Mens ratioque subest, et rebus utilis ordo.
Hinc doctrina venit terris, hinc denique cunctis
Consilium agricolis, et qui maria alta pererrant,
Ut se quaque ferant lucis prædicere possint,
Venturos norint imbres, siccumque serenum,
Tempore quo tauros campis inducat arator,
Et dubium tentet securus navita pontum.

Instructos ignes cælo, Pater optime, terras
Excolere aggredieris, et c munere donas opimo.
Regna hominum, pecudumque larem requiemque B
volucrum

Planescunt campi, colles tumor arduus effert,
Subsidunt valles, florentia prata vireseunt,
Saxaque durantur, pinguis se gleba resolvit,
Rumpuntur fontes, d fluviis genus arduum unde est,
Herbarum varia consurgunt gramina campis.

Jamque seges tenera fructum fundebat arista,
Cum juga nulla forent, nec vomer ullus aratri,
Mugiret nullus proscissis taurus in arvis,
Ecce etiam vitis madido jam plena racemo
Expers falcis adhuc, et duri nescia ferri,
Pampineas celsis texebat collibus umbras.
Diversa exoritur variarum forma ferarum,
Quadrupes animæ, nec non repentia terris.
Nascuntur pietis volucres per nubila pennis.

Illis ubi perfectis Genitor, jam divite mundo
Cuncta videt magni curam deposcere regis,
Qui mare, qui terras, atque omnia nata gubernet,
Quique altum spectet cælum, laudatque e potentis
Munera magna Dei, ne sint hæc condita frustra.
Tunc faciamus, f ais, hominem. Dic, optime, cum quo?
s Nunc loqueris? clarum est: jam tum tibi Filius alto
Assidet in solio, et terras h spectat amicas.
Sed facianus, ais, hominem, cujus vultus imago
Noster erit, manibusque meis procedat in ævum.

Inde opifex rerum, assumis mollia terræ
Atque virum formas, cujus l de costa cupido
Fit mulier vultu, mulier de costa viri fit.
Quo mage chara viro et lateri sit conjugis apta.
O felix animal, summi cui dextra Tonantis

a Ita ms. Laudun. At editi, *limite*. Coust.

b Veitz., *axe*, et mox, *volanti*, non *voluntas*. Coust.

c Quesn. ratione metri, *donas munere opimo*.

d Reponit Veitzius, *cunctis genus omnibus unde est*; sed non reddit sententiam auctoris, quippe qui fluviis originem arduam attribuit; quia ex fontibus oriuntur, qui in arduis esse solent. Coust.

e Coust., *potenter*.

f Quesn. in textu, *ait*, et in marg. *Alias, ais*.

g Ita ms. Colb. cum Veitz. *Alias, Non loqueris clarum; jam*. Coust.

h Nunc videtur pedis pars ad versus exemplentum deesse; sed non apud antiquos, quibus id moris erat ut *expectat* legerent. Coust.

i Legit Veitz. mox, *costa cupito*, et mox, nam *costa* pro *de costa*. Coust.

A Est pater! o felix nimium, qui ducis olympo
Et genus et formam! si te non noxia terræ
Decipiant vitia, nec blandus subruat error,
Numen eris, cæloque redux mirabere regna,
Quæ promissa bonis fido Pater exhibet ore.
Nam tibi multa Deus nascenti contulit ultro,
Ætheream faciem primum, vultumque paternum,
Incessumque pedum rectum, sublimia colla,
Ne qua mora in cælum oculis spectantibus esset,
Tunc alacres promptasque manus, vitæque ministras
Atque domum divæ pectus rationis, et alti
Sedem consilii, † fundendæ vocis honorem.

Hæc soli concessa homini: nam cætera mutum
Est pecus: obtinuit ventrem, præcordia, nervos,
Venarum rivos, et sparsum corpore sanguen,
B † Juste, levique simul sensusque dolores.

Tu vero, Omnipotens, privato munere largus
Erga hominem, manibusque tuis operisque favore
Impendens patria pignus pietate colendo,
Ne quid divinis modo desit vultibus, ignem
Ætheris inspiras, et sacræ mentis opimam
Indulges partem, † permixtus corpore toto,
Tunc meminisse licet veterum, præsentia m nosse
Hinc datur, atque animæ fas est ventura videre.
Hinc loquimur canimusque Deum, hinc sidera cuncta
Terrarumque viget cultus, pontusque movetur;
Hinc artes, n nomenque pudor, prudentia, justum;
Hinc animæ surgunt fortes, hinc pergit honestum,
Et via quæ ducit castos ad limina cæli:

Ergo hominem pleno perfectum munere terris
C Præponis, Genitor, et rerum tradis habenas:
Cuncta habeat subdatque sibi, o fieretque
Telluris dominus, famulus tuus, omnia mundi
Possideat, tantum Domino tibi serviat uni.

Postquam primus homo vetito se pascere ligno
Non timuit, captusque dolis se præbuit angui,
Stat reus, et nudus dejecto lumine vestem
Implorans, Dominumque fugit, vultumque recondit
Culpa comes sequitur, peccato obnoxia vita
Debilitat vires, cælo venientia dona.
Æthere demissus paulatim deficit ignis,
Frigore peccati torpentia corda rigescunt,
Cura cibi ventrisque p subibat, cura tegendi
Corporis, et sacrum subeunt mortalia pectus.

Nascitur hinc proles peccati, germinat inde
Deterior soboles multo, peiorque priori

D i In ms. Laudun., *facundæ vocis*. In versu seq.
Alias, cætera motu. Coust.

k Veitz., *Lætitiaque sinus duri sensusque doloris*. Nonnihil favet ms. Vict. a secunda manu. An *In vitæ lethique?* Coust.

l Solus Veitzius, *permiscens*; qui deinde legit eum mss. Vict. et Colb., *corpore totam*; ac rursus solus subjicit, *hinc meminisse*. Coust.

m Quesn., pro *nosse*, habet *menti*.

n Quesn. in textu, *manantque*, et in marg. *Alias, nomenque*, quod cum cæteris editis et mss. retinui-
mus.

o Colb. ms., *viceretque cuncta*. Vict. secundis cu-
ris, *vivatque perennis*. Coust.

p Solus Quesn., *subit*, ac *cura*.

Progenies sequitur gradibus ad crimina crescens:
Crimina quæ stimulis acunt dementia corda,
Teque, Pater, variis armant^a.

Tum primum venit opere incumbere terris
Intempestivus descendere nubibus ignis,
Fulgmina tum primum cœlo dejecta sereno;
Horrida tum grando turbatos verberat agros,
Et tonitru altisono infractus murmurat æther.
Nec tamen ista malos revocant; furor impius orbem
Obsidet, et laxis rabies defertur habenis.
Bella placent, cædesque simul, perjuria, fraudes,
Mentiri que libet, rapere est amor, abdere furta.
Nulla fides populis, nulla est jam veritas usquam.
Diluvio abluitur terrarum crimen et undis,
Virque unus residet generis populique rector.
Arca legit paucos castorum semina servans;
Jam tum venturi facies monstrata lavacri,

^a In ms. Viet. a secunda manu hic assuitur, ad fulmina factis; apud Veitziuum autem, punire periculis; ac deinde, Tum primum mala cœperunt. Coust.

^b Post cl. Zehnerum Veitzius, dat luce renatis, susceptos servans Ecclesia partus. Alii editi, data lance

A Atque unus multis, per quem^b data luce renati,
Susceptor fido servans Ecclesia partu.

Postquam diluvii cecidit tumor, unda resedit,
Ales paciferæ folium portavit olivæ,
Jam siccis revolans pennis dedit omina pacis.

Tum populus surgit melior^c tum purior undis
Gens hominum magnos terris paritura nepotes.

Inde sacerdotis in cœlum dedita corda,
Hinc inter flammæ pueri cantare parati,
Et puer impasti quem non tetigere leones,
Tum reges cecinere Deum, tum vera prophetis
Ora sonat cœli sobole splendentia terris.

Quamvis cuncta Deo servirent crimine victo;
Attamen antiqui etiam nunc gutta veneni
Spargebat populos, et erant vestigia fraudis,

B Quæ bonus ablueret doctor melioribus undis.

renati, sed sceptos (Al. ceptos)... servans Ecclesia partu. Sequimur ms. Laudun. Coust.

^c Quesn., quam prior in undis; et postea, Inde sacerdotes.

Ex præcedentibus Prolegomenis lectori comperire fuit obvium, Quesnellum, dum Leonis Magni Operibus recensendis operam daret, his S. Hilarii Arelatensis Opuscula, cum amplissima de illo Patre dissertatione, annexisse. Quæ quidem dissertatio, quamvis Apologetica pro S. Hilario sit inscripta, tot tamen ac tantis rationibus ad Leonem pertinet, ut vix alias quam ubi Quesnellus inseruit, inviolato rerum ordine, collocari queat. Hic igitur illam consulto omittimus, inter cæteras Quesnelli in Leonem Magnum Elucidationes, tomo scilicet LV nostræ Patrologiæ, typis mandandam reservantes. EDIT.

ANNO DOMINI CCCCL.

PASCHASINUS,

LILYBÆTANUS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICO-LITTERARIA IN PASCHASINUM.

(Ex Schönemannii Bibl. hist. litt. tom. II.)

§ I. Vita.

Paschasinus civis et episcopus clarus maxime legatione Leonis I jussu ad concilium Chalcedonense a. 451 una cum Lucentio episcopo Asculano et Bonifacio presbytero suscepta, inter quos ipse tamen primus loco et honore fuit, primusque Actis concilii Leonis nomine subscripsit. Neque hoc unicum fuit Leonis de doctrina et prudentia viri hujus testimonium, sed jam antea meruerat ut ab eo de Paschatis a. 444 supputatione, haud levi tunc questione, consuleretur. Multa autem gravia per id tempus cum Ecclesia sua perpessus est a Genserico, de quibus ipse in epistola ad Leonem conqueritur. Extrema vitæ ejus incerta sunt.

§ II. Scripta.

Superest epistola ejus ad Leonem, de Questione Paschali, scr. a. 443, qua Leonis epistolæ quæ intercidit, respondet. Apud Marianum Scotum male in

C duas epistolas dissecta est et ab aliis etiam duobus titulis ineptis, nimirum de Fontis miraculo, et de Captivitate Vandatica laudari solet. Epistola autem altera Paschasini de Damnatione Dioscuri, quam ex stare tradunt in Actione 3 concilii Chalcedonensis, non est epistola, sed ejusdem Paschasini coram ipso concilio Leonis nomine dicta in Dioscurum sententia, quod nemo non videt, qui Acta ipsa inspicere velit; obvia in Conciliis Labbei T. IV, pagg. 419-21; Harduini T. II, pagg. 343-46; Mansii T. VI, pagg. 1046-48.

§ III. Editiones.

Paschasini epistolam non solum multi Epistolarium Leonis M. libri mss. servarunt, sed transmisit etiam in Chronicis suis Marianus Scotus sæculi undecimi chronographus, lib. II, act. 6 ad a. 444, ed. Bas. apud Oporin. a. 1559, p. 344-46, et in Historii SS. rer. Germ. Ratisb. 1726.

Emendata est potissimum Petavii et Bucherii opera